

ENSIO KETTUNEN

KUOLEMA SYVÄRILLÄ

HYÖKKÄYS ITÄ-KARJALAAN SYKSYLLÄ 1941

Kuolema Syvärillä

© 2016 Ensio Kettunen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-330-780-3

Ensio Kettunen

Kuolema Syvärillä

Sisällys

Lukijalle.....	9
Talvisodan vaiheita Ilomantsissa	13
Korpivaellus	37
Äänisjärven rantatie	81
Syvärin ylitys.....	95
Sillanpääaseman valtaus	115
Syvärin takana kenttävartiossa	141
Ostajoki jää vihollisille	173
Partiotoimintaa Syvärillä	183
Hyökkäyssodasta asemasotaan.....	193
Etulinjan elämää.....	207
Kuolemantuomio.....	223
Joulunviettoa Syvärillä.....	235
Kylmä alkuvuosi.....	249
Kelirikko­hyökkäys	277
Lähteet.....	303

Lukijalle

Väinö syntyi Ilomantsin Itkajärven rannalla sijainneessa Kiukunniemen torpassa marraskuussa 1917. Hänen vanhemmilleen syntyi kahdeksan poikaa ja yksi tyttö. Väinöä ennen oli perheeseen syntynyt jo kolme poikaa.

Väinöstä kasvoi vuosien kuluessa kaunispiirteinen nuorukainen, johon Kuolismaan työtöt ihastuivat kouluaikana. Armeijaan Väinö lähti vuonna 1937 ja silloin hän oli 172 cm pitkä, 62 kg painava sinisilmäinen nuorimies. Syyskesällä 1939 Väinö vapautui sotaväestä, mutta loma jäi lyhyeksi, kun hänet ja hänen vanhemmat veljet kutsuttiin lokakuussa ylimääräisiin harjoituksiin. Kiukunniemeläiset olivat Talvisodassa Ilomantsin rintamalla ja Talvisodan tapahtumia kuvataan tässä kirjassa Väinön veljen kertomusten perusteella. Jatkosodan tapahtumat kerrotaan Väinön kahdeksannen komppanian miesten muistiinpanojen perusteella.

Jalkaväkirykmentti yhdeksän miehet kutsuttiin palvelukseen kesäkuussa 1941. Ensimmäinen ja toinen pataljoona muodostettiin varusmiehistä ja kolmas pataljoona Enon, Ilo-mantsin ja Kontiolahden reserviläisjoukoista. Karjalan Armeija aloitti hyökkäyksen kohti itää heinäkuun kymmenentenä päivänä. Rykmentti eteni Tohmajärveltä ja Tuupovaarasta kohti Pälkjärveä ja Jänisjärveä. Hyökkäys jatkui rajuna koko kesän ajan ja entiset rajat saavutettiin elokuun alkuun mennessä.

Mannerheim pysäytti elokuun puolivälissä hyökkäyksen neljäksi päiväksi ja rykmentti lepäsi Sortavalan ympäristössä. Hyökkäyksen jatkamisesta annettiin käsky 22. elokuuta. Seuraavana päivänä oltiin Kirjalahdessa, 24. päivänä Läskelässä, 28. päivänä Uomaalla, 29. päivänä Uuksunjoella, 30. päivänä Kolat-selässä ja syyskuun alussa Vieljärvellä. Siitä eteenpäin eteneminen jatkui taistellen kohti Syväriä. Taistelut huipentuvat Syvärin ylitykseen lokakuun kuudentena päivänä vuonna

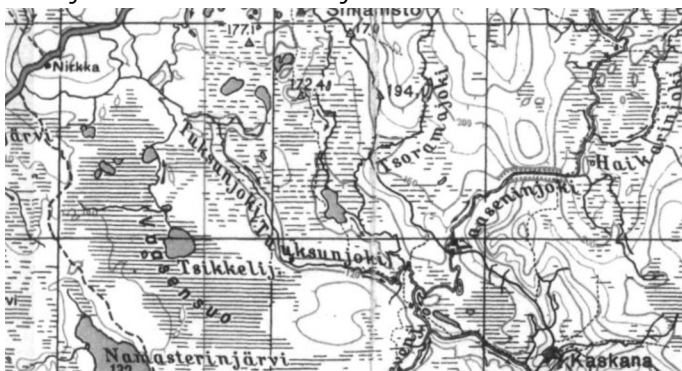
1941. Syvärillä ja sen takana monet sotilaat kohtasivat kuolemansa ja näin kävi myös kirjan päähenkilölle, Väinölle.

Kuukausien hyökkäyssota oli muuttunut huhtikuun lopussa vuonna 1942 asemaksiksi. Väinö oli lähdössä toiselle kotilomalle 26. huhtikuuta, mutta lomaa edeltävänä iltana Väinö-setä ja Aleksi Solehmainen olivat vapaaehtoisina korjaamassa Bunkkerin tukikohdan edessä olevaa piikkilankaestettä. Sää oli iltayöstä puolipilvinen ja kuu paistoi himmeästi pilvien takaa. Venäläinen tarkka-ampuja oli aukean takana olevassa bunkkerissa ja hän oli saanut suomalaismiehet tähtäimeensä, odottaen oikeaa laukaisuhetkeä...

Kirjassa mainitut henkilöt ja tapahtumat ovat aitoja, vuoropuhelut ovat osin fiktiivisiä, mutta nekin pohjautuvat päiväkirjoihin. Kirjassa on kursivilla merkitty Väinön komppaniassa palvelleen Matti Tahvanaisen tekemiä päiväkirjamerkintöjä.

Vielijärvi – Varloi – Vuorusjärvi – Nirkka 5. -12.9.-41

Nirkka - Simanisto – Kaskana 12. – 15.9.-41

Kaskana – Tarsepol – Latva – Nirkä 15.-26.9.-41

Ilomantsi 1939 - 1940

Talvisodan vaiheita Ilomantsissa

Marraskuun alussa 1939 sää oli poikkeuksellisen lämmintä. Etelästä puhaltavat tuulet olivat loka-marraskuun vaihteessa varsin voimakkaita ja ne aiheuttivat metsätuhoja Ilomantsin alueella. Lokakuun puolivälissä satanut ensilumi suli pois marraskuun alkuun mennessä ja Kuolismaan tiet olivat kelirikon takia huonossa kunnossa. Lokakuun viimeisenä päivänä sää oli muutaman asteen pakkasen puolella, mutta jo seuraavana päivänä sää oli lämmintä, sumuista ja tuulista.

Marraskuun toisena päivänä Pahkalammen vartiostossa herättiin Neuvostoliiton puolelta kuuluviin tykin laukauksia muistuttaviin räjähdyksiin. Rajamiehet lähtivät aamulla tarkastamaan rajaa Iljanvaarassa, mutta eivät havainnet siellä mitään erikoista.

Otto, Väinö, Aleks, Hannes ja muut ilomantsilaiset nostomiehet olivat olleet lokakuun puolivälistä saakka Sulkulammen kämpällä. Kämpältä käsin miehet tekivät taisteluasemia Sulkulammelle, Kuolismaa-Liusvaara tien varteen, sekä muutamina päivinä aina Saarijärvellä saakka.

Marraskuun viidentenä päivänä pakkasta oli aamulla viisi astetta ja iltapäivällä alkanut lumisade kesti seuraavaan päivään saakka. Työvelvolliset ja sotilaat jatkoivat taisteluasemien rakennustöitä lumisen maiseman keskellä.

Oinassalmi talvisodan aikana SA-kuva

Marraskuun kahdeksantena päivänä nostomiehet ja sotilaat kutsuttiin Saarijärvelle kuuntelemaan Enon seurakunnan pastorin pitämää il-tahartautta. Illan pimeydessä miehet marssi-vat liejuista tietä pitkin takaisin Sulkulammen kämpälle. Sulkulammen kämpän kohdalla alkoi voimakas räntäsade, joka kasteli päällysvaat-teet ja nuoret miehet olivat onnellisia, kun pääsivät lämpimään kämppään nukkumaan. Taisteluasemien teko jatkui seuraavina päivinä koleassa ja sateisessa säässä. ErP 11. patal-joonan osastoja siirrettiin kuun alussa Kuolis-maasta ja kirkonkylältä Näätäojalle, Saarijär-velle, Sulkujoelle, Liusvaaraan ja Latalammelle työvelvollisten avuksi.

Marraskuun puolivälissä tuulensuunta kääntyi pohjoiseen ja muutamina päivinä il-man lämpötila laski kymmenkunta astetta mii-nuksen puolelle. Järvet saivat kantavan jää-peitteen ja lunta satoi maahan useita senttejä.

Marraskuun 22. päivänä maassa oli lunta kymmenkunta senttiä, kun pataljoonan pastori

tuli pitämään iltahartautta Sulkujoen kämpälle. Miehet olivat juuri lopettamassa eväiden syöntiä, kun pastori saapui Kuolismaasta kahden ErP 11. upseerin kanssa kämpälle. Hetkeä aiemmin ollut puheensorina lakkasi kuin veitsellä leikaten. Pastorin pitämä hartaushetki kesti lähes kaksi tuntia ja sen päätteeksi kämpässä olleet miehet lauloivat pastorin johdolla ”Jumala omi linnamme”-virren. Pastori jatkoi iltahartauden jälkeen matkaa Liusvaaraan, jossa hänellä oli tunnin päästä seuraava iltahartaus.

Marraskuun 26. päivän iltana Sulkujoen kämpälle tuli pastori H. Erviö pitämään jumalanpalvelusta, jakaen siellä oleville miehille raamattuja ja virsilauluvihkosia. Seuraava hartauksilaisuus pidettiin Sulkujoella 29. marraskuuta kello 12.30 ja sen pitäjänä oli pataljoonan oma pastori. Marraskuun viimeisenä aamuna Sulkulammen kämpällä olevat miehet heräsivät aamulla ennen kuutta. Ulkona oli pi-

Väinö syntyi Ilomantsin Kuolismaan kylässä marraskuussa 1917. Hän varttui nuorukaiseksi suurten metsien ja hyvien kalavesien äärellä. Väinö lähti asepalvelukseen syksyllä 1937 ja vapautui sieltä 1939. Pian kotiin palattua hänet ja muut kylän nuoret miehet kutsuttiin ylimääräisiin harjoituksiin Kuolismaahan. Talvisodan ajan Väinö palveli Ilomantsin rintamalla. Talvisodan jälkeen hän työskenteli metsätöissä Ilomantsissa kesäkuuhun 1941 saakka, jolloin Ilomantsin reserviläiset määrättiin Enon Kaltimoon. Ilomantsilaiset sijoitettiin JR 9 toiseen ja kolmanteen pataljoonaan. Kaltimosta joukot siirtyivät Ilomantsin ja Koveron kautta Tohmajärvelle.

Torstaina 10. heinäkuuta suomalaisjoukot hyökkäsivät rajan yli itään, tavoitteena oli vallata takaisin talvisodassa menetetyt maa-alueet. Hyökkäyksen alussa eteneminen oli hidasta, sillä neuvostojoukot taistelivat sitkeästi vahvasti linnoitetuissa asemissa. Elokuun puolivälissä saatiin vallatua Sortavalan kaupunki ja siinä vaiheessa Väinö ylennettiin korpraaliksi. Syyskuussa hyökkäys jatkui Vieljärveltä Nirkan ja Kaskanen korpien kautta Äänisjärven rantaan. Kesän ja syksyn raskaissa taisteluissa haavoittui ja kaatui satoja suomalaisia.

Lokakuun 6. päivänä joukot ylittivät Syvärin ja seuraavan kuukauden aikana Syvärin taakse saatiin muodostumaan laaja sillanpääasema. Syksyn kuluessa rintamalinjat vakiintuivat ja Syvärillä alkoi kaksi ja puoli vuotta kestävä asemasotavaihe. Huhtikuussa vuonna 1942 venäläisjoukot yrittivät häätää suomalaiset Syvärin länsipuolelle, mutta suomalaislinjat kestivät hyökkäykset. Kelirikkohyökkäyksenä tunnetun taistelun päätyttyä, alettiin välittömästi korjata taistelujen aikana tuhoutuneita estelinjoja ja puolustusasemia. Huhtikuuisena iltana, vuonna 1942, Väinö oli kaverinsa Aleksin kanssa Simanovan peltoaukealla korjaamassa piikkilankaestettä. Venäläistukikohdassa tarkka-ampuja oli havainnut miehet...

BoDTM
BOOKS on DEMAND